

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata az irodalmi életben mutatkozó jobboldali jelenségekről

I.

A Központi Vezetőség 1955 novemberi teljes ülése rámutatott azokra az eredményekre, amelyeket a márciusi határozat végrehajtásában, a jobboldali elhajlás káros következményeinek felszámolásában elértünk. A magyar munkásosztály és a dolgozó parasztság a pártot követve túlteljesíti a termelési terveket és győzelmesen viszi előre a szocializmus ügyét városban és falun egyaránt.

További előrehaladásunk fontos feltétele népünk szocialista nevelése — és ezen belül a kommunista írók és művészek alkotó munkájának gazdagabb, szélesebb kibontakozása. A nép és a párt nem nélkülözheti a szocialista irodalom segítségét, amely az elmúlt tíz év során oly éles és hatékony fegyvernek bizonyult az új életért vívott harcunkban.

Annak bizonyult az utóbbi években is, amikor a témakör kiszélesedésével, az élet gazdagabb ábrázolásával, új életünk konfliktusainak mélyebb megragadásával segítette elő dolgozó népünk nevelését, öntudatának, tisztánlátásának magasabb fokra emelését. Irodalmunk fejlődése azonban az utóbbi két esztendőben rendkívül egyenetlen. Olyan jelenségekbe ütközünk irodalmi életünkben, amelyek veszélyeztetik a további fejlődést, sőt elért eredményeinket is. Kevés mű mutatja be méltóan munkásosztályunk életét. A parasztságról szóló versek, novellák és irodalmi cikkek jelentős része a szocialista úttól idegenkedő kistulajdonosi beállítottságot tükrözi és támasztja alá. Egyes írók — köztük párttagok is — megfélelkeztek népünk írói szolgálatáról, arról, hogy csak maradáno d műveket. Elvesztették a szocializmus perspektíváját, megingott a munkásosztályba vetett bizalmuk, pesszimizmus és csüggedés vett erőt rajtuk, ami kifejezésre jutott műveikben. Mindezt mint valami »újat«, a sematizmus legyőzésének diadalaként ünnepelték. Nem vették észre, hogy a sematizmust, a konfliktus és árnyék nélküli, felületes ábrázolást felcserélték az új élet burzoá eltorzításával és akarva, nem akarva — a letűnő osztályok és a legelmaradottabb rétegek szószólóivá váltak. Mindez a »politikamentes« öncélú költészet térnyerésében, vagy anarchista, álforradalmi verselésben, a hétköznapi építőmunkának az értelmetlen robottal való azonosításában, nihilista és cinikus hitetlenségben, rendünk és a párt politikája ellen irányuló kétértelmű szimbolikában fejeződik ki.

Ez a fajta irodalom, melynek különösen az Irodalmi Újság, de más kiadványok is nyilvánosságot adtak — nem a népet szolgálja, hanem a nép ellen for-

dul és zászlóvá válik a reakció kezében. Világos, hogy az ilyenfajta irodalmi jelenségek mögött elsősorban nem irodalmi, hanem lényegében a népi demokrácia ellen irányuló politikai jellegű támadás húzódik meg.

Ez közvetlen következménye annak, hogy akadtak írók (Déry Tibor, Zelk Zoltán, Aczél Tamás és mások), akik elutasították, vagy csak színleg tették magukévá a Központi Vezetőség márciusi határozatát. Minél tovább jutott a párt és egész dolgozó népünk a jobboldali hibák felszámolásának útján, annál inkább elmaradnak azok, akik csökönnyösen nemcsak megragadtak, hanem mélyebbre is süllyedtek a jobboldali hibák kátyujában. A néptől és a párttól való elszakadás veszélye fenyegeti őket.

S ez szükségszerű. Az olyan politikai nézetek irodalmi képviselőit, akik nem találhatnak visszhangra a pártban és az élenjáró tömegek között, megkeresi és megtalálja a reakció, mögéjük húzódnak a legelmaradottabb rétegek, »támogatást nyújtanak« számukra ahhoz, hogy defetista hangulatot terjesszenek különösen a kispolgárság és az értelmiség ingadozó rétegeiben. A párt- és népellenes nézetek, a dolgok logikája szerint elérnek egy olyan fokot, amikor szétépítik az irodalom áruháját, melyben eleinte jelentkeznek és nyíltan, igazi arcukat mutatják.

Ez történt az Írószövetség alapszervezetének november 10-i taggyűlésén, melyet egyes írók a párt és a népi demokrácia elleni támadásra használtak fel. A munkásosztály és a dolgozó parasztság helyzetéről és életszínvonaláról terjesztett burzsoá rágalmakat szajkózták. A bíráló ürügyén ellenséges hangot ütöttek meg vezető párt- és állami szervekkel és funkcionáriusokkal szemben. Tagadták a pártirányítás szükségét és jogosultságát az irodalomban. Erkölcsi nyomással és fenyegetésekkel terrorizálni próbálták azokat a kommunista írókat, akik visszautasították a pártellenes támadásokat.

Mindezt súlyosabbá tette az akció szervezett jellege. Az Írószövetség elnökségének egyes tagjai, akiket a párt delegált erre a pösztra, a pártfegyelem elemi követelményeinek megsértésével tüntető módon lemondtak elnökségi tagságukról. Déry, Zelk és társaik memorandumot készítettek és tiltakozást szerveztek a Központi Vezetőség olyan politikai és kultúrpolitikai intézkedései ellen, melyeket a márciusi határozat végrehajtása során tett. Ez a memorandum támadás a párt- és az állami vezetés ellen. Kétségbevonja a Központi Vezetőségnek azt a jogát, hogy saját központi lapja szerkesztőségéből eltávolíthasson jobboldali opportunistákat, hogy megakadályozza az irodalmi folyóiratokban párt- és népellenes írások nyilvánosságra hozását, hogy leválthassa a párt politikája ellen dolgozó szerkesztőket, stb. Ez a memorandum valójában pártellenes platform, amelyet kizárólag azért címeztek a Központi Vezetőségnek, hogy a taggyűlésen és egybeült demonstrálhassanak vele a párt ellen. A párt minden tagjának joga van közvetlenül, vagy saját pártszervezetén keresztül a Központi Vezetőséghez fordulni, de senkinek nincs joga különböző alapszervezetekhez tartozó, többségükben jóhiszemű kommunisták körében aláírásokat gyűjteni a párt politikája ellen irányuló támadásra. Az írók és művészek javarésze elítélte ezt a kísérletet és az aláírók többsége, amint világhossá vált a memorandum igazi jellege, visszavonta aláírását.

A nyíltan pártellenes nézetek természetesen nem kelthettek visszhangot a túlnyomó többségükben a párthoz hű, a párt politikáját helyeslő kommunista és pártonkívüli írók és művészek körében. Ezért egyesek (Háy Gyula, Méray

Tibor és mások) az »irodalom szabadságának« jelszavával igyekeztek hangulatot teremteni a párt- és állami irányítás ellen. Olyan hamis, hazug állításokkal házaltak, hogy a párt kultúrpolitikája az »adminisztratív rendszabályokon alapszik« és célja »a sematizmus visszaállításának.«

Az irodalmi és művészeti életet mindenekelőtt eszmékkel, elvi útmutatással, a helytelen nézetek elleni következetes ideológiai harccal kell irányítani. Mi is hibát követtünk el azért, hogy ezen a fontos területen, az ideológia és mindenekelőtt az irodalom területén a márciusi határozat után nem folytattunk következetes, a helyzet sajátosságainak megfelelő harcot a káros antimarxista, mindenekelőtt a jobboldali nézetek ellen. Ez hozzájárult a jobboldali nézetek továbbterjedéséhez, amiért felelősség terheli a Népművelési Minisztériumot, a K. V. Tudományos és Kulturális Osztályát is.

A párt és az állam illetékes szerveinek azonban kötelessége volt és kötelessége lesz a jövőben is, hogy megakadályozzák a népi demokrácia ellen irányuló, népünket félrevezető, rendszerünket rágalmazó, káros írások, művek megjelenését. Demokrácia a nép számára és diktatúra a burzsoázia ellen, beleértve a burzsoá nézeteket is, — ez rendszerünk lényegéhez tartozik s ez alól nem kivétel az irodalom sem. A párt irodalompolitikájának gyakorlati végrehajtása gyakorlati intézkedések egész sorát jelenti; ezek nélkül nincs irányító munka, ezeket mint »adminisztratív módszereket« sommásan megbélyegezni s elvetni, nem egyéb demagógiánál. Ez a párt- és állami irányítás szólamyszerű elismerése mellett valójában annak tagadását jelenti.

Amíg egyes írók a párt politikájával és a népi demokrácia érdekeivel ellentétes politikai nézeteket vallanak, addig képtelenek lesznek olyan alkotásokra, amelyek feleslegessé tennék a párt- és állami szervek »adminisztratív« beavatkozását. Viszont amint szívvel-lélekkel magukévá teszik a népi demokrácia politikáját — szabadon kibontakozhat alkotó munkájuk, beleértve az írói bírálat jogát és kötelességét, mely nélkülözhetetlen eleme a szocialista-realista irodalom társadalomformáló feladatának. Természetesen a szocialista világnézet és politika alapján születő művek esetleges eszmei és művészi hibáinak bírálata és kiküszöbölése nem adminisztratív, hanem szerkesztői és kritikus feladat.

Ami az »új sematizmus veszélyét« illeti: közel öt év telt el azóta, hogy a párt felvetette a sematizmus elleni harc szükségességét a magyar írók első kongresszusán. E harcnak kétségtelenül vannak eredményei. Azóta sokoldalú fejlődés ment végbe társadalmi és kulturális életünkben, amely segít a sematizmus leküzdésében. Születtek olyan művek, amelyek biztató példák arra, hogyan kell az új élet jelenségeit pártosan, a szocialista realizmus szellemében a maguk összetettségében, bonyolult ellentmondásosságában megjeleníteni. S felnőtt azóta olyan írói és költői generáció, amely behozta, hogy az életet élesebben figyelve, irodalmunk eddigi eredményeire támaszkodva, a párt vezetésével képes az új Magyarország új irodalmának megteremtésére. Szocialista építésünk előrehaladásával új problémák bukkannak elő, a régi felbomlásával újfajta emberi viszonylatok teremődnek, a győzelmes útnak az elhaló régi elleni harca is mind erősebbé válik. A sematizmus elleni harcot tehát ma is, a jövőben is állandóan, következetesen folytatni kell. A sematizmus veszélye szakadatlanul fennáll s ezért egy pillanatra sem szabad szem elől téveszteni. Az új élet hiteles, igaz, pártos, minden sémától mentes ábrázolása íróinktól mind többet és többet követel. Hatalmasan megnövekedtek népünk irodalmi

igényei is: az olvasók alakuló új életünk mély, művészi ábrázolását, s egyben a sematizmus leküzdését követelik íróinktól.

A mélység azonban — eszmei mélységet, s az írói szenvedély — pártos szenvedélyt jelentsen. Egyes írók körében olyan hamis nézetek kaptak lábba, mintha a művészi alkotó munka szabadságának, fejlődésének, egyéni jellegének és színvonalának kerékkötője lenne a pártosság. A pártosnak és a művészinak, az eszmei tartalomnak és a formának a kettéválasztása, sőt szembeállítás a irodalmi életünk egyik legfőbb veszélye. A sematizmus ellen annyira szűke-séges harc útja sem visszafelé, valamiféle elképzelt »kritikai realizmus« felé, hanem csak előre a szocialista realizmushoz vezethet.

A sematizmus elleni harcot is egyedül a párt politikájának az alapjáról lehet megvívni és az írói alkotó munka újszerű kérdéseit csak a párt politikájának alapján állva lehet megoldani. Azok az írók, akik szembehelyezkedtek a párttal, hiába tetszelegnek a sematizmus elleni harc bajnokainak a szerepében: valójában akadályozói és kerékkötői ennek a harcnak.

II.

Amikor a szocialista iparosítás és a mezőgazdaság szocialista átszervezése útján lerakjuk a szocializmus alapjait az egész népgazdaságban, az osztályharc kiéleződik. Ebben a helyzetben egyes kispolgári, paraszti és értelmiségi rétegekben az ingadozás erősebbé válik, ami egyes ideológiailag nem elég szilárd párttagoknál a nehézségek elől való gyáva meghátrálásban nyilvánul meg.

A Központi Vezetőség megállapítja:

1. Jelenleg a jobboldali opportunizmus legveszélyesebb, legnyíltabb és legszervezettebb formában az irodalmi élet területén mutatkozik. Egyes párttag írók frakciós csoportosulást szerveztek polgári-kispolgári nézetek politikai és irodalmi propagálására és a Központi Vezetőség márciusi határozata elleni harcra. A Központi Vezetőség a leghatározottabban elítéli ezt a párt politikájával és szervezeti szabályzatával ellentétes jobboldali csoportosulást.

2. A pártellenes nézeteket hangoztató írók elvesztették a talajt a lábuk alól, nem a párt politikájának, hanem az elmúlt évek jobboldali hibáinak az útján járnak. Lebecsülik a kommunista ideológiát, a marxizmus-leninizmus alapos elsajátításának, a párt alapvető határozatait feldolgozásának, a párt politikája konkrét megismerésének a jelentőségét. Enélkül pedig az élet »mély ismeretéről« beszélni nem egyéb üres fecsegésnél. Nem ismerik eléggé az új élet mindennapi tényeit sem. A munkásosztálytól, a dolgozó parasztságtól és részben az értelmiségtől is elkülönülve élnek. Azt képzelik, hogy véletlenszerű kirándulásaikkal és szociográfiai jellegű, csak a panaszokat és a sérelmeket össze-szedő »anyaggyűjtéssel« megismerhetik dolgozó népünk igazi életét.

3. Alapvetően meg kell tehát javítanunk a kommunista írók és művészek között az ideológiai, politikai és általában a pártmunkát. Le kell küzdeni soraikban az ellenség által sugalmazott és munkájukat bénító káros politikai nézeteket. Segíteni kell őket abban, hogy valóban mélyen tanulmányozhassák elsősorban a munkásosztály s a dolgozó parasztság életét. A legöntudatosabb és legképzettebb kommunista kritikusokra és írókra támaszkodva ideológiai

ellentámadásnak kell kibontakoznia a legjellemzőbb polgári-kispolgári eszme-áramlatokkal szemben.

4. Emelni kell a kritikai munka eszmei és szakmai színvonalát, ki kell bontakoztatni a sokoldalú, bátor marxista-leninista szellemű kritikát. Meg kell erősíteni az irodalmi életet közvetlenül irányító szerveket s gondoskodni kell arról, hogy ne használjanak szükségtelenül adminisztratív eszközöket. Meg kell javítani a szerkesztőségek, a dramaturgiák, lektorátusok munkáját. E szervek és intézmények kommunisztái harcoljanak erélyesen a liberalizmus és az elvtelenség ellen, leküzdvé egyben a szektáns szűkkeblőség és a felelősségvállalás kerülésének veszélyeit is. A szerkesztőségek, dramaturgiák, lektorátusok gondosan foglalkozzanak az új írói alkotásokkal és irányítsák íróink figyelmét új életünk legfontosabb kérdéseire. Különösen olyan műveket követeljenek és támogassanak, amelyek a munkásosztály és a dolgozó parasztság mai életéről szólnak és amelyek újabb sikerek elérésére lelkesítik szocializmust építő népünket.

5. Meg kell javítani az Írószövetség pártszervezetének munkáját. Fel kell számolni minden olyan káros nézetet, amely a párttag írók és művészek számára nem tartja kötelezőnek a pártfegyelmet, a párt szervezeti szabályzatát.

6. A párt megfelelő szervei vizsgálják meg azoknak az íróknak az ügyét, akik szembehelyezkedtek a Központi Vezetőség márciusi határozatával és ellenzéki csoportosulást próbáltak szervezni a párton belül.

7. A Központi Vezetőség a kommunista és pártonkívüli írók bevonásával vizsgálja meg és dolgozza ki az irodalom pártirányításának és a szocialista realista irodalmunk kifejlesztésének időszerű kérdéseit — mindazt, ami biztosíthatja, hogy az új magyar irodalom mindenben megfeleljen szocializmust építő népünk növekvő igényeinek. A Központi Vezetőség felhívja a párt- és DISZ-szervezeteket, felhív minden kommunisztát, hogy nyújtsanak teljes támogatást íróinknak a jobboldali hibák leküzdéséhez, nagy hivatásuk betöltéséhez, a nép, a szocializmus ügyét szolgáló pártos irodalom fejlődéséhez.

Az Írószövetség Szegedi Csoportja kommunista aktívájának nyilatkozata, a K. V.-nek az irodalmi életben mutatkozó jobboldali jelenségekről szóló határozatával kapcsolatban

Írócsoportunk kommunista aktívája megtárgyalta a Központi Vezetőség teljes ülése határozatát az irodalmi életben mutatkozó jobboldali jelenségekről. Különös sajnálattal vette tudomásul azt az irodalmi életünkben már korábban érezhető jobboldali eltolódást, melyet a K. V. határozata így fogalmazott meg: »Egyes írók, — köztük párttagok is, — megfélemedeztek népünk írói szolgálatáról, arról, hogy csak pártunk célkitűzéseit támogatva segíthetik népünk boldo-